

Miljödepartementet

Remiss om betänkande Stärkt lokalt åtgärdsarbete - att nå målet Ingen övergödning, SOU 2020:10

Er beteckning: M2020/00554/Nm

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län tillstyrker merparten av de förslag som utredningen presenterar i kapitel 9. Utredningen innebär en rad verkningsfulla förslag på följande områden.

- Samordning av lokalt åtgärdsarbete
- Utbyggd rening av enskilda avlopp (etappmål)
- Jordbruk, våtmarker, strandskydd och biotopskydd
- Förstärkning av förutsättningarna för upptag av näringsämnen från havet
- Finansiering av lokalt vattenvårdsarbete (LOVA)
- Hästhållning
- Markavvattningsföretag

Eftersom utredningen är omfattande väljer Länsstyrelsen att fokusera på ett urval av förslag, som inte berör alla områden. Förslag som inte kommenteras i det nedanstående har Länsstyrelsen heller inga särskilda invändningar mot.

Övergripande

Länsstyrelsen i Stockholms län konstaterar att utredningens förslag vid realiserande sammantaget skulle innebära en förbättring av övergödningssituationen fram till år 2030 i de sjöar, vattendrag och kustområden som i nuläget uppvisar symptom på övergödning. Dock bedömer Länsstyrelsen att även om utredningens förslag blir verklighet under de närmaste åren kan inte problemen förväntas försvinna helt fram till år 2030. En generell förbättring är att vänta, men lokalt kan problemen med för höga halter av näringsämnen kvarstå. I synnerhet är situationen för Östersjön i stora delar beroende av fortsatt internationellt samarbete. Även om Sveriges bidrag ensamt med dessa förslag implementerade kan leda till en generell förbättring av situationen i Östersjön kommer detta sannolikt inte att vara tillräckligt för att målet god status ska kunna

Datum
2020-10-Beteckning
101-19800-2020

nås överallt, inte ens i de kustvattenförekomster som finns inom svenskt territorium.

Ett realiserande av utredningens förslag innebär framför allt att samordning och effektivitet på lokal nivå ökar och möjliggör därför en högre takt för det lokala åtgärdsarbetet med förbättrade utsikter att nå målet god status till år 2030. Förslagen är även i linje med Vattenförvaltningsutredningens (SOU 2019:66) slutsatser att mellankommunal samordning på avrinningsområdesskala behöver stärkas.

Länsstyrelsen vill även framhäva att det finns en mängd andra verksamheter som kan komma att påverka effektiviteten eller genomslagskraften i de föreslagna åtgärderna. Detta kan vara verksamheter som i sig inte släpper ut näringsämnen men på annat sätt kan förstärka övergödningseffekterna. Ett konkret exempel är det storskaliga industriella trålfisket efter strömming och skarpsill som sedan några år bedrivs in mot Stockholms skärgård. Länsstyrelsens bedömning är att detta fiske påverkar det marina ekosystemet långt in i skärgården och förstärker övergödningseffekterna (se skrivelse den 28/10 2019 till HaV från landshövdingarna i Stockholms och Östergötlands län med vårt dnr 6201-48381-2019). Om trålfisket tillåts fortsätta i motsvarande omfattning finns risk att många av de i remissen föreslagna åtgärderna inte får avsedd verkan.

Länsstyrelsen vill även hänvisa till myndighetens yttranden 12 juni 2020 och 13 december 2019 över SOU 2019:66: En utvecklad vattenförvaltning - Betänkande av vattenförvaltningsutredning, respektive SOU 2019:22: Sveriges miljöövervakning – dess uppgift och organisation för en god miljöförvaltning.

Båda dessa tidigare yttranden har stor bäring på hur vattenvårdsarbetet i stort kan och bör förändras för att få till stånd ett effektivare åtgärdsarbete.

9.1 Samordning av lokalt åtgärdsarbete (tre förslag)

9.1.1 Kommunerna och åtgärdsarbetet

Kommunerna ska ta fram lokala åtgärdsplaner för övergödningssamordning inom de avrinningsområden som respektive kommun tillhör. Dessa planer ska komplettera och konkretisera vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

9.1.2 Åtgärdssamordning mot övergödning

Länsstyrelser och kommuner i områden med övergödningssamordningsproblem bör ha en samordningsfunktion mot övergödning.

9.1.3 Stödfunktion för lokal övergödningssamordning

Havs- och vattenmyndigheten får i uppgift att tillhandahålla en central stödfunktion för lokalt åtgärdsarbete.

Länsstyrelsens kommentar: Samtliga tre förslag är bra och innebär att åtgärdsarbetet får mer utgångspunkt i lokal kännedom ifråga om var problemen

Datum
2020-10-Beteckning
101-19800-2020

finns och hur dessa åtgärdas mest kostnadseffektivt. Förslagen är även i linje med Vattenförvaltningsutredningens slutsatser att mellankommunal samordning på avrinningsområdesskala behöver stärkas. Det möjliggör därför en ökad takt för det lokala åtgärdsarbetet med förbättrade utsikter att nå målet god status till år 2030. Detta är till gagn även för vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

9.2 Etappmål om enskilda avlopp (ett förslag)

Senast 2030 ska alla enskilda avlopp i kust- och sjönära områden vara utrustade med godkänd reningsteknik.

Länsstyrelsens kommentar: Detta är en stor utmaning att klara till år 2030, särskilt i kustnära områden, men målsättningen är viktig eftersom enskilda avlopp lokalt i vissa fjärdar och småsjöar utgör en väsentlig källa till näringsämnen fosfor och kväve. I många fall har dessa vattenförekomster i nuläget måttlig, otillfredsställande eller dålig status med avseende på näringsämnen. Ett lokalt åtgärdande av enskilda avlopp förbättrar statusen, även om detta ensamt troligen inte räcker för att nå målet god status på många håll. Ofta finns dessutom andra åtgärdbara källor till näringsämnen, men även utsjöpåverkan i vissa fall.

Det är en stor utmaning för kommunerna, i synnerhet i Stockholms län, att inom tillsynsarbetet hinna med uppföljning och säkerställning av att de enskilda avlopp som hittills inspekterats verkligen åtgärdas. Det kommer krävas mycket stora resurser och samordning inom kommunerna för att etappmålet ska kunna nås till år 2030.

9.3 Jordbruk, våtmarker, strandskydd och biotopskydd (fyra förslag)

9.3.1 Etappmål om gödselanvändning:

Minska andelen mineralgödsel av den totala gödselanvändningen till 2030.

Länsstyrelsens kommentar: Jordbrukets läckage av näringsämnen står för en stor del av den totala belastningen av näringsämnen till vattendrag, insjöar och kustvatten. Länsstyrelsen ser därför positivt på att man vill kretsloppsanpassa gödselanvändningen genom att näringen i stallgödsel så långt som möjligt används. Detta kommer inledningsvis att kräva en del informations- och utbildningsinsatser för att nyttjandet av stallgödsel ska bli så effektivt som möjligt. Förslaget riskerar dock att få negativa konsekvenser för de lantbrukare som inte har egna djur. Det kan även vara långt till närmsta gård som har stallgödsel. Att transportera stallgödsel till stora växtodlingsgårdar blir för många lantbrukare en ohållbar lösning, både ekonomiskt och ur miljösynpunkt. Det finns stora regionala och strukturella skillnader vad gäller djurtäthet. Utvecklingen mot större enheter och specialiserade växtodlingsgårdar har pågått under lång tid och inget tyder på att det kommer vända.

Datum
2020-10-Beteckning
101-19800-2020

Minskad mineralgödselanvändning för samtliga lantbruk är därför ett trubbigt instrument som slår för brett. Däremot instämmer Länsstyrelsen i att stallgödseln bör utnyttjas optimalt vilket kan ske antingen på den egna gården eller i samverkan med närliggande växtodlingsgårdar. Att använda sig av rådgivning inom Greppa Näringen är en bra metod för att få fler djurgårdar att utnyttja stallgödseln optimalt samt att i större utsträckning analysera stallgödselns näringsinnehåll. Däremot behöver växtodlingsgårdar utan tillgång på stallgödsel ha kvar möjligheten att gödsla optimalt med mineralgödsel.

9.3.2 Etappmål om våtmarker.

Öka arealen våtmarker till 2030 så att det motsvarar det behov som pekas ut i vattenförvaltningen.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen ser positivt på en långsiktigt utökad areal av våtmarker. Dock kan behovet med avseende på minskad belastning av näringsämnen vara något svårt att kvantifiera eftersom våtmarkernas reningseffekt med avseende på näringsämnen är svår att på förhand veta, även om det finns schabloner för beräkning. Våtmarkerna har även en flödesreglerande funktion som kan bli till nytta vid ett förändrat klimat med annars ökad risk för översvämningar. Den flödesreglerande funktionen jämnar även ut haltvariationer av näringsämnen och andra föroreningar och bidrar på så sätt även till att minska risken för ”pulser” med höga koncentrationer. Förslaget innebär dock många andra fördelar, bland annat i form av ökad biologisk mångfald och ökade reproduktionsmöjligheter för fisk.

9.3.3 Undantag från strandskyddet för vissa våtmarker och dammar.

Ett generellt undantag från strandskyddet införs i 7 kap. 16 a § miljöbalken för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen delar utredningens ståndpunkt att nyttan av att fler våtmarker och dammar anläggs på jordbruksmark överväger de negativa konsekvenserna av ett slopat strandskydd för denna kategori. I detta sammanhang är det av vikt att påpeka att det gäller av människan anlagda våtmarker och dammar och inte naturliga vatten.

9.3.4 Undantag från biotopskyddet för vissa våtmarker och dammar.

Undantag från biotopskyddet införs i bilaga 1 till förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön.

Länsstyrelsens kommentar: Även här delar Länsstyrelsen utredningens ståndpunkt att nyttan av att fler våtmarker och dammar anläggs på jordbruksmark

Datum
2020-10-

Beteckning
101-19800-2020

överväger de negativa konsekvenserna av ett slopat biotopskydd för denna kategori.

9.6 Vidare uppdrag och utredningsbehov (2 förslag)

9.6.1 Nya bestämmelser om miljöhänsyn för hästhållare.

Regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att i samarbete med Sveriges lantbruksuniversitet ta fram underlag till nya bestämmelser om miljöhänsyn för hästhållare.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen ställer sig positiv till att nya bestämmelser tas fram för hästhållning, med syftet att minska näringsämnesbelastningen till vattendrag och kustvatten. Nya bestämmelser behövs eftersom de flesta hästar i nuläget inte omfattas av de bestämmelser som gäller för jordbruksföretag. Näringsläckage från hästgårdar är en tidigare förbisedd betydande källa till kväve och fosfor, vars påverkan behöver utredas bättre. Som underlag till Jordbruksverkets uppdrag bör ingå en provtagningskampanj i nationell regi för att få bättre kunskap om hästgårdarnas påverkan på ytvattenrecipienterna.

Länsstyrelsen vill dessutom framföra följande synpunkter på de underlag till bestämmelser som återfinns i remissens bilaga 4:

Förslagen om en maximal hästtätthet på 2–3 hästar per hektar och att mark inte bör användas som hästhage i mer än 10 år kommer slå hårt mot hästhållare, i synnerhet i tätortsnära områden. Den areal som krävs för att bestämmelserna ska kunna följas finns i många fall helt enkelt inte. Länsstyrelsen ser gärna en flexibilitet i systemet där hästhållare utför de miljöåtgärder som är möjliga utifrån gårdens förhållanden och förutsättningar. Om en hästhållare inte har möjlighet att utöka sin areal av betesmark kan tillsynsmyndigheten ställa krav på exempelvis förbättrad dränering, daglig mockning av hagarna, att rotera foderplatser, anlägga skyddszoner, osv. Länsstyrelsen vill därför särskilt understryka vikten av följande punkter i bilaga 4, sidorna 309 och 312:

- Det bör finnas utrymme för en miljöinspektör att göra plats specifika bedömningar på tillämpligheten av förordningens föreskrifter. För detta behövs riktlinjer tas fram.
- Det bör finnas utrymme i föreskriften för miljöinspektörer att göra plats specifika bedömningar på vilken hästtätthet och grad av upptrampning en viss hage tål. För detta behövs riktlinjer tas fram.

Utöver nya bestämmelser bör hästhållare erbjudas rådgivning och information. Ett bra exempel på detta är den nya rådgivningsmodulen inom Länsstyrelsens kunskapsprojekt ”Greppa Näringen”, som riktar sig till hästhållare.

Datum
2020-10-

Beteckning
101-19800-2020

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Johan von Sydow med miljöutredaren Jonas Hagström som föredragande. I den slutliga handläggningen har även miljödirektör Göran Åström, landsbygdsdirektör Ulrika Lundberg, samt rättsdirektör Mathias Wahlsten medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.